

Suaugusiųjų švietimo situacija Italijoje

Savivaldybių parama suaugusiųjų švietimui

Projekto IO #1

„Prometeo“

TURINYS

<i>Santrauka</i>	3
<i>Italijos ekonomikos duomenys</i>	4
<i>Italijos gyventojų struktūra</i>	4
<i>Amžiaus grupės</i>	5
<i>Etninės grupės</i>	6
<i>Suaugusiųjų švietimo praktika</i>	6
<i>Parama suaugusiųjų švietimui</i>	8
<i>Italijos suaugusiųjų mokymosi sistemą įtakojančios tendencijos</i>	8
<i>Suaugusiųjų dalyvavimas mokymuose per pastarąjį dešimtmetį</i>	8
<i>Mokymo fondų vaidmuo tobulinant Italijos darbo jėgą</i>	8
<i>Kliūtytys, trukdančios mažosioms ir vidutinėms verslo įmonėms (MVĮ) teikti mokymus ir pasinaudoti finansine parama</i>	9
<i>Finansavimas</i>	10
<i>Mokesčiai, kuriuos moka besimokantieji</i>	10
<i>Finansinė parama besimokantiesiems</i>	10
<i>Privatus švietimas</i>	10
<i>Savivaldybių bendradarbiavimas su valstybinėmis institucijomis</i>	10
<i>Stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (SSGG) analizė</i>	11

Atsakomybės apribojimas. Europos Komisijos parama šio leidinio kūrimui nėra pritarimas turiniui, kuris atspindi tik autorių požiūrį, ir Komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame esančios informacijos naudojimą. https://eacea.ec.europa.eu/about-eacea/visual-identity-and-logos-eacea/erasmus-visual-identity-and-logos_en

Santrauka

Ši ataskaita apie suaugusiųjų švietimo situaciją Italijoje yra vienas iš „Erasmus +“ strateginės partnerystės projekto „Savivaldybių parama suaugusiųjų švietimui“ (MSAE) rezultatų. Projektą finansuoja Europos Sąjungos „Erasmus +“ programa, jis įgyvendinamas 2020–2022 m.

Savivaldybė yra gyventojams artimiausia paramos institucija ir projekte ji vertinama kaip institucija, kuri glaudžiai bendradarbiauja su vietos suaugusiųjų švietimo teikėjais. Tai lemia ypatingą vietos valdžios vaidmenį suaugusiųjų švietime. Projekto tikslas - padidinti vietos savivaldos vaidmenį remiant suaugusiųjų švietimą, skatinant aktyvesnį suaugusiųjų įsitraukimą į švietimo veiklas.

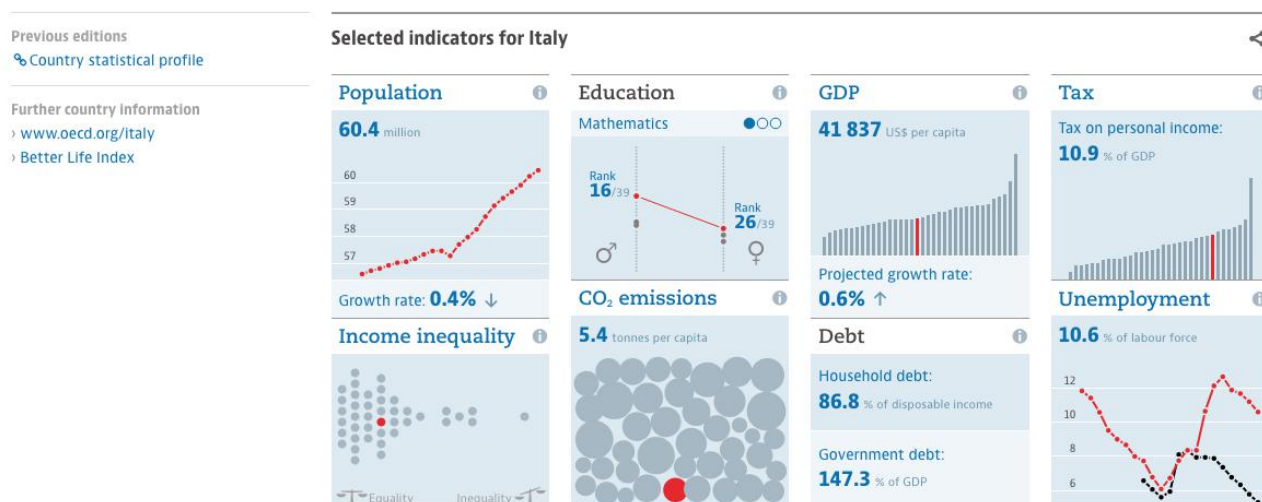
Šioje ataskaitoje apžvelgiama suaugusiųjų švietimo panorama Italijoje. Projekto partnerių ataskaitos leidžia palyginti situaciją Italijoje su situacija Latvijoje, Estijoje ir Lietuvoje.

Ataskaitą sudaro keli skyriai: pradžioje pateikiama statistinių duomenų apie Italijos respubliką. Kitos trys dalys yra susijusios su šalies demografinė situacija. Toliau aprašoma suaugusiųjų švietimo padėtis Italijoje, pateikiama duomenų apie galimybes finansuoti suaugusiųjų švietimą.

Pabaigoje rasite valstybės ir vietos valdžios institucijų bendradarbiavimo su valstybinėmis organizacijomis, susijusiomis su suaugusiųjų švietimu, apžvalgą. Paskutiniame skyriuje pateikiama Italijos suaugusiųjų švietimo stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (SSGG) analizė.

Italijos ekonomikos duomenys

Čia pateikiami kai kurie faktai apie Italijos ekonomiką pagal Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) duomenis.

1 pav. Italijos ekonomikos situacija. Šaltinis: EBPO, 2019 m¹

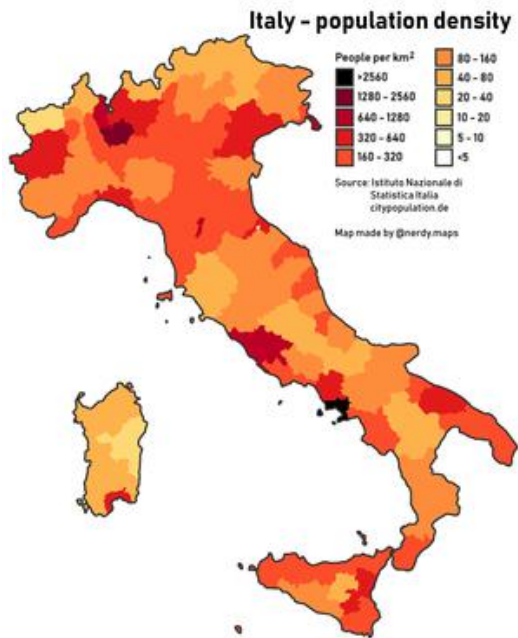
Italijos gyventojų struktūra

2020 metų pradžioje Italijoje gyveno 60,3 mln. žmonių. Gyventojų tankumas - 201 gyventojas kvadratiniam kilometre - didesnis nei daugumos Vakarų Europos šalių. Tačiau gyventojų pasiskirstymas yra labai netolygus: tankiausiai apgyvendintos vietovės yra Šiaurėje esantis Po slėnis (beveik pusė šalies gyventojų) ir Romos bei Neapolio metropolinės zonos Centrinėje ir Pietų Italijoje, o kitos didžiulės teritorijos (pvz., Bazilikata, Alpės ir Apeninų aukštumos bei Sardinijos sala) yra labai retai apgyvendintos.

Dvidešimtajame amžiuje šalies gyventojų skaičius beveik padvigubėjo, tačiau augimas buvo labai netolygus dėl didelės vidaus migracijos iš agrarinių Pietų į Šiaurės pramonės miestus, o tai įvyko dėl Italijos ekonomikos šuolio šeštajame dešimtmetyje. Be to, po šimtmečius trukusios grynosios emigracijos, nuo devintojo dešimtmečio Italija pirmą kartą patyrė skaitlingą imigraciją. Italijos vyriausybės duomenimis, 2019 m. sausio 1 d. Italijoje gyveno apie 5 234 000 užsienio piliečių.

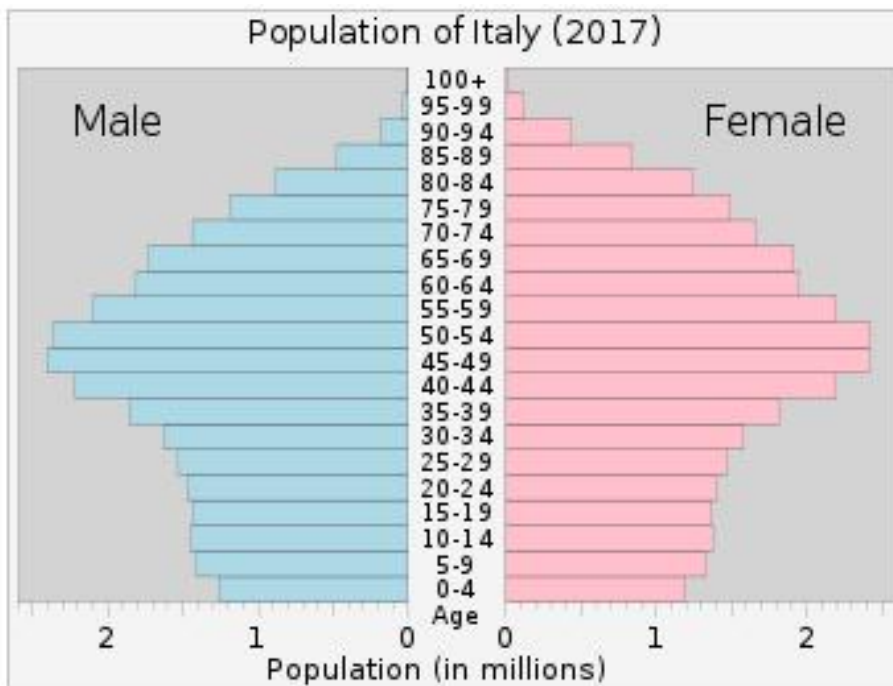
Nuo 1984 m. Laterano sutarties Italija neturi oficialios religijos. Tačiau ji pripažįsta Katalikų bažnyčios svarbą Italijos visuomenėje. 2017 m. 78 proc. gyventojų buvo katalikai, 15 proc. - netikintys ar ateistai, 7 proc. laikėsi kitų religijų.

¹ <https://www.oecd.org/italy/>

2 pav. Demografinė situacija Italijoje²

Amžiaus grupės³

3 pav. Italijos amžiaus grupės

² https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Italy

³ https://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_Italy

Etninės grupės

Pagrindinė Italijos etninė grupė - italai sudaro 95 proc. (daugiau nei 60 mln.) Italijos gyventojų. Kiti gyventojai yra albanai, rumunai, ukrainiečiai ir kiti europiečiai (2,5 proc.); afrikiečiai (1,5 proc.), kitos mažumos (1 proc.).

Ilgą istorinį laikotarpį regionas, kuriame šiuolaikinė Italija egzistuoja kaip viena valstybė, buvo padalintas į atskiras provincijas, kurias valdė skirtingos tautos. Graikai, keltai, romėnai ir senesnės Italijos tautos kontroliavo Italijos pusiasalį. Romėnai buvo stiprūs šiaurinėse Italijos dalyse, graikai dominavo pietuose, o ankstyvosios italų gentys buvo aptiktos pusiasalio centre ir šiaurėje. Kiti, kurie skirtingu laikotarpiu valdė skirtingus Italijos pusiasalio regionus, priklausė etninėms grupėms, - katalonams, normanams, švabams, angevinams. Skirtingų etninių grupių palikuonys likę Italijoje, galiausiai pripažino save italais. Italų kultūrai didelę įtaką padarė romėnai, kurie Italijos istorijoje buvo labai agresyvūs valdovai. Italija kelis šimtmečius išliko susiskaldžiusi, kiekviena provincija turėjo savo regionines tarmes ir kultūrą, ir tai vis dar pastebima Italijoje. Viena apklausa teigia, kad italai renkasi gyventi kaimo vietovėse, o ne didesniuose miestuose: tik apie 60 proc. italų gyvena miestuose, o tai yra mažiausias procentas, palyginus su kitomis Europos šalimis. Daugelis italų nori būti atpažįstami pagal savo gimtojo regiono provinciją.

Suaugusiųjų švietimo praktika

Italijoje, kaip ir visoje Europoje, „suaugusiųjų švietimas“ reiškia veiklą, skirtą kultūros praturtinimui, perkvalifikavimui ir profesiniam tobulinimui. Šią veiklą gali organizuoti mokykla, bendradarbiaudama su vietos bendruomenėmis, taip pat įtraukdama darbo rinkos ir teritorinius socialinius partnerius,- jie pasitelkiami siekiant pratęsti arba integruotai teikti privalomąjį išsilavinimą. Suaugusiųjų švietimo tikslas gali būti praturtinti asmeninę kultūrą, arba suteikti išsilavinimą.

Italijoje nuo 1997 m. veikia suaugusiųjų švietimo sistema, organizuojama *Nuolatinio mokymosi teritoriniuose centruose (Centri territoriali permanenti - CTP)* arba aukštojo mokslo įstaigose vakarinių kursų būdu. 2007 m. *Specialiu ministru dekretu* buvo parengta suaugusiųjų švietimo sistemos reforma, kuri prasidėjo 2012 m. ir baigėsi 2015/2016 mokslo metais. Reforma pakeitė sąvoką „suaugusiųjų švietimas“ į „bendrojo ugdymo suaugusiųjų švietimas“ (*istruzione degli adulti - IDA*), kuri reiškia ribotą švietimo veiklos sritį, skirtą suaugusiųjų išsilavinimo lygiui pakelti. Reforma taip pat numatė galimybes steigti *Regioninius suaugusiųjų mokymo centrus (Centri provinciali per l'istruzione degli adulti - CPIA)*.

CPIA sudaro savarankiškų regioninių mokymo centrų tinklą. Centrai turi tokį patį savarankiškumą kaip ir pagrindinės mokyklos, tai reiškia, kad jie turi savo patalpas, personalą ir valdymo organus. CPIA teikiamuose kursuose gali dalyvauti asmenys nuo 16 metų (15 m. amžiaus žmonės gali dalyvauti išimties

atvejais). CPIA teikia programas, atitinkančias pradinį išsilavinimą iki privalomo išsilavinimo, taip pat kalbų kursus imigrantams.

Suaugusiųjų mokymo sistema siūlo:

- CPIA organizuojamus pirmojo lygio kursus, kuriais siekiama suteikti pirmosios pakopos kvalifikaciją ir patvirtinti privalomąjį išsilavinimą, baigus profesinį ir techninį mokymąsi;
- antrojo lygio kursus, kuriuos organizuoja vidurinės mokyklos, norintiems gauti techninės, profesinės ar meninės mokyklos baigimo pažymėjimą;
- CPIA rengiamus raštingumo ir italų kalbos kursus suaugusiems užsieniečiams. Kursų tikslas - suteikti italų kalbos kompetenciją bent jau pagal CEFR A2 lygį.

Besimokantiejiems, kurie neturi pradinio išsilavinimo, organizuojamas kursas pagrindinio pradinio ugdymo kompetencijoms įgyti.

Suaugusiųjų mokymo sistemos kursai yra prieinami ir nuteistiesiems. Sulaikymo centruose rengiami CPIA kursai ir teikiamas vidurinis mokslas.

Visi CPIA kursai leidžia individualiai pritaikyti mokymosi galimybes ir pripažinti ankstesnes mokymosi įgytas žinias. Nuotoliniu būdu galima mokytis iki 20 proc. viso studijų laiko. Už sistemą atsakinga *Švietimo, aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų ministerija*. Šio tipo paslaugos dalyviams teikiamos nemokamai, jos finansuojamos iš viešųjų išteklių.

Nacionalinis dokumentavimo, inovacijų ir edukacinių tyrimų institutas (Istituto nazionale di documentazione, innovazione e ricerca Educativa - INDIRE) atliko 126 CPIA centrų stebėseną, apžvelgiant 2015/2016 ir 2016/2017 mokslo metus. Stebėseną rodo, kad 2016/2017 mokslo metais įvairius kursus lankė 108 539 suaugusieji (18,4 proc. daugiau nei 2015/2016 m.). Užsieniečių suaugusiųjų, įstojusių į pirmojo lygio (privalomojo išsilavinimo) kursus, skaičius padidėjo nuo 12 542 iki 14 312 (+14,1 proc), o į antrojo lygio kursus 16,9 proc. Pirmojo lygio kursuose, kuriuos 2016–2017 m. organizavo CPIA, dalyvių padaugėjo 7 proc., antrojo lygio kursuose 40 proc., o raštingumo ir italų kalbos kursuose 17 proc. Padaugėjo besimokančiųjų ir: pirmojo lygio kursuose užregistruota 9 proc. daugiau dalyvių, antrojo lygio kursuose 4 proc. daugiau, raštingumo kursuose 20 proc. daugiau. Nuo 2015/2016 m. iki 2016/2017 m. nuteistųjų, įstojusių į pirmojo lygio kursus, skaičius išaugo nuo 2 995 iki 3 645 (21,7 proc. daugiau), į antrojo lygio kursus - nuo 2613 iki 2875 (10,1 proc. daugiau), o besimokančiųjų raštingumo kursuose padaugėjo 8 proc.

Per 2015–2017 metų besimokančiųjų suaugusiųjų švietimo sistemoje padaugėjo visų tipų kursuose. Remiantis naujausia *Švietimo, aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų ministerija* apklausa, 2018 m. visuose šalies regionuose veikė 130 CPIA.

(Šaltiniai: [Monitoraggio](#), 2018, INDIRE ir Focus *“Principali dati della scuola - Avvio Anno Scolastico 2018/2019”*, 2018 m.

Parama suaugusiųjų švietimui

Italijos suaugusiųjų mokymosi sistemai įtaką darančios tendencijos

Technologiniai pokyčiai, gyventojų senėjimas ir žemas suaugusiųjų pagrindinių įgūdžių lygis daro įtaką Italijos suaugusiųjų mokymosi sistemai. Italijoje numatoma automatizuoti 15,2 proc. darbo vietų, o dar 35,5 proc. darbo vietų laukia pokyčiai dėl naujų technologijų įdiegimo. Italijos populiacija yra senstanti. Šiandien dešimčiai darbingo amžiaus suaugusiųjų (15–64 m.) tenka 3,5 vyresnio amžiaus (65 metų ir vyresni) žmonės (tai didžiausias rodiklis EBPO po Japonijos). Numatoma, kad šis santykis iki 2050 m. pasieks 6,6. Maždaug 38-ių procentų suaugusiųjų raštingumo ir (arba) skaitmeninių įgūdžių lygis yra žemas (EBPO vidurkis - 26,3 proc.). Siekiant susidoroti su problemomis, išskylančias dėl technologinių pokyčių, ilgesnės darbinės veiklos poreikio ir augančių žinių ekonomikos įgūdžių reikalavimų, daugeliui suaugusiųjų reikės atsinaujinti įgūdžius. Nuolatinių pokyčių aplinkybėmis labai svarbu suaugusiesiems užtikrinti aukštos kokybės mokymosi galimybes.

Suaugusiųjų dalyvavimas mokymuose per pastarąjį dešimtmetį

Suaugusiųjų dalyvavimas mokymuose Italijoje per 2007–2016 m. išaugo 133 proc. Nepaisant šios pažangos, Italija ir toliau atsilieka nuo daugelio EBPO šalių. Dar per daug suaugusiųjų, įskaitant pažeidžiamiausius, nedalyvauja mokymosi veiklose. Šiandien tik du iš dešimties suaugusiųjų dalyvauja su darbu susijusiuose mokymuose (maždaug pusė EBPO vidurkio), o žemos kvalifikacijos asmenų, kuriems labiausiai reikia mokymų, dalyvauja tik 9,5 proc. (EBPO vidurkis yra apie 20 proc.).

Mokymo fondų vaidmuo tobulinant Italijos darbo jėgą

Tęstinio profesinio mokymo fondai (fondi paritetici interprofessionali per la formazione continua, toliau - TF) yra socialinių partnerių valdomos asociacijos, finansuojančios darbuotojų mokymą. Juos sudaro lėšos, surinktos per darbdaviams taikomą mokestį už mokymą. Nuo 2004 m., šis mokestis buvo įvestas siekiant įpareigoti įmones mokyti savo darbuotojus ir tai greičiausiai prisidėjo prie ženkliai aktyvesnio suaugusiųjų dalyvavimo mokymesi. *Tęstinio profesinio mokymo fondai*, apimantys beveik 1 mln. įmonių, daugiau nei 10 mln. darbuotojų ir valdantys daugiau nei 600 mln. eurų per metus, šiandien Italijoje yra vienas iš

svarbiausių nuolatinio mokymosi finansavimo šaltinių. Jei šie fondai bus tinkamai panaudoti, jie gali padėti Italijai spręsti darbo rinkos kaitos iššūkius.

Tęstinio profesinio mokymo fondams gali prireikti daugiau išteklių, siekiant susidoroti su didėjančiu reiklumu profesiniams įgūdžiams

Italijos darbdavių mokamas mokymo mokestis yra mažas lyginant su tarptautiniais standartais. Italijoje mokestis sudaro 0,3 proc. darbo užmokesčio. Palyginimui: 0,8 proc. Airijoje, iki 1 proc. Prancūzijoje, 1,5 proc. Vengrijoje, iki 2 proc. Nyderlanduose ir iki 2,5 proc. Jungtinėje Karalystėje. Toks mažas finansavimo lygis kelia abejonių dėl fondų pajėgumo susidoroti su didėjančiu darbo rinkos reiklumu profesiniams įgūdžiams. Be to, pastaraisiais metais Italijos vyriausybė dalį *Tęstinio profesinio mokymo fondų* išteklių nukreipė ne mokymams: 2017 m. iš surinktų 735 mln. Eur. tik 58,9 proc. buvo pervesta į šiuos fondus, sumažinant jų finansavimą iki 0,19-0,2 proc. darbo užmokesčio. Nors iš pradžių, reaguojant į ekonominės krizės keliamus iššūkius lėšos buvo nukreiptos socialinėms priemonėms finansuoti, tačiau nuo 2015 pasitraukus vyriausybei, įvyko struktūrinių pokyčių. Italija netinkamai sumažino išteklius, skirtus investuoti į nuolatinį mokymąsi. Biudžeto sumažinimas gali paveikti ne tik mokymo išteklius, bet ir *Tęstinio profesinio mokymo fondų* patikimumą, pakenkti bendram pasitikėjimui sistema ir, galiausiai, atgrasyti įmones prisijungti prie fondo arba likti jame.

[Kliūtys, trukdančios mažosioms ir vidutinėms verslo įmonėms \(MVĮ\) teikti mokymus ir pasinaudoti finansine parama](#)

Nors vis daugiau įmonių yra finansuojamos iš *Tęstinio profesinio mokymo fondų*, kai kurios įmonės (pvz., MVĮ) vis dar susiduria su kliūtimis pasinaudoti finansavimo schemomis. Kaip ir kitose EBPO šalyse, Italijoje MVĮ rečiau nei didesnės įmonės moko savo darbuotojus. 2016 m. mokymus teikė tik 57,1 proc. mažų (10–19 darbuotojų) įmonių lyginant su 93,3 proc. didesnių (daugiau nei 250 darbuotojų) įmonių. Be to, net tos MVĮ, kurios teikia mokymus, naudoja turimas mokymo lėšas daug vangiau nei didesnės įmonės. Įdomu tai, kad tik 6,2 proc. mažų (10 – 19 darbuotojų) įmonių gauna finansinę paramą iš šių fondų, lyginant su 64,1 proc. didesnių (daugiau nei 1000 darbuotojų) įmonių. Didelės tiesioginės ir netiesioginės mokymo išlaidos, mažų įmonių verslininkų mokymosi kultūros stoka, menkas supratimas apie *Tęstinio profesinio mokymo fondų* lėšų prieinamumą, sudėtingos administracinės procedūros prašant finansavimo,- dėl tokių priežasčių šių fondų lėšų naudojimas mažesnėse įmonėse yra nepakankamas.

Finansavimas

CPIA išlaidos dengiamos iš *Švietimo, aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų ministerijos* ([Miur](#))⁴ biudžeto ir vyriausybės skiriamų lėšų. Be to, kursai finansuojami iš kitų fondų ir regionų bei vietos valdžios institucijų įnašų.

Mokesčiai, kuriuos moka besimokantieji

Už CPIA kursus, kurie suteikia švietimo sistemoje numatytas kvalifikacijas, dalyviui mokėti nereikia. Nedidelis mokestis renkamas tik už administravimo išlaidas. Už mokymus, kuriais siekiama lavinti pagrindinius ir socialinius įgūdžius, CPIA gali paprašyti besimokančiųjų susimokėti mokestį, kurio dydis priklauso nuo kursų pobūdžio, vietos valdžios institucijų teikiamo finansavimo ir pan. Vakarinėms pamokoms numatomas toks pat mokestis kaip ir mokyklos kursams.

Finansinė parama besimokantiems

Kursai iš esmės yra nemokami. Vietos lygiu kita finansinė parama mokymuisi gali būti teikiama iš vietos valdžios institucijų lėšų. Kai kurių kategorijų darbuotojų (pvz. metalo apdirbėjų) darbo sutartyse numatyta, kad įmonė gali apmokėti darbuotojui lankymo laiką tokių kursų, kurie suteikia pagrindinio, ar rečiau – vidurinio mokslo pažymėjimą.

Privatus švietimas

Suaugusiųjų švietimo programas siūlo CPIA ir centrai, susieti su vidurinėmis mokyklomis, arba valstybinės ar privačios vidurinės mokyklos.

Savivaldybių bendradarbiavimas su valstybinėmis institucijomis

Italijoje suaugusiųjų švietimas nėra atskirai finansuojamas, tačiau įmonės įsteigia fondus savo darbuotojų mokymui.

Priemonės siūlomos geresniam suaugusiųjų švietimo teikėjų veiklos koordinavimui:

- *Įsteigti Nacionalinę suaugusiųjų mokymosi stebėsenos tarnybą, kuri koordinuotų Tęstinio profesinio mokymo fondų, vyriausybės ir kitų suaugusiųjų švietimo teikėjų veiklą. Tarnyba galėtų organizuoti*

⁴ <https://www.mur.gov.it/>

reguliarius susitikimus, kuriuose būtų aptartos svarbios suaugusiųjų švietimui temos ir (arba) būtų kuriama nacionalinė suaugusiųjų mokymosi strategija.

- *Geriau koordinuoti Tęstinio profesinio mokymo fondus.* Fondai galėtų sukurti koordinavimo platformą, kurioje būtų galima dalintis gerąja patirtimi, aptarti bendrus uždavinius ir bendradarbiauti įgyvendinant naujus projektus.
- *Suteikti Tęstinio profesinio mokymo fondams galimybes remti bedarbių mokymą.* Labai svarbu atnaujinti teisinę bazę ir skirti papildomų tikslinių išteklių Mokymo fondams.
- *Priimti papildomas politines priemones palankiai mokymosi aplinkai kurti* - kaip pvz., mokymosi atostogos; finansinės paskatos darbuotojams mokytis; asmeninės mokymosi sąskaitos; asmens teisė į mokymąsi. Reikėtų analizuoti priemones, kurios padėtų padidinti įmonių reiklumą darbuotojų įgūdžiams.
- *Užtikrinti, kad Tęstinio profesinio mokymo fondai gautų tinkamą ir tvarų finansavimą.* Mokesčio tarifas gali būti padidintas nacionaliniu lygiu, įstatymu ar kolektyvinėmis sutartimis.

Stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (SSGG) analizė

Stiprybės	<p><i>Dabartinis laikmetis teikia MVĮ mokymosi kultūros puoselėjimo galimybę, pavyzdžiui, ugdant verslininkus per Tęstinio profesinio mokymo fondus. Mokymas galėtų būti finansuojamas iš darbdavių įnašų ir (arba) valstybės finansavimo.</i></p> <p><i>Nėra sunku padidinti MVĮ informuotumą apie Tęstinio profesinio mokymo fondus. Vyriausybė galėtų vadovauti informavimo kampanijoms; socialiniai partneriai galėtų skleisti informaciją apie fondus savo tinkluose; fondai galėtų pasitelkti esamus tinklus (pvz., Prekybos asociacijas), kad pasiektų įmones - tiek fondų nares, tiek ir ne nares.</i></p>
Silpnybės	<p><i>Sudėtingos administracinės procedūros ir biurokratija. MVĮ įmonėms galėtų būti supaprastinama finansavimo paraiškų teikimo tvarka, pagal kurią įmonėms pakaktų apibūdinti mokymo poreikius ir numatomus rezultatus, o ne parengti išsamius mokymo planus.</i></p>
Galimybės	<p><i>Sumažinti mokymo išlaidas MVĮ, pavyzdžiui: kompensuojant įmonėms</i></p>

	<p>darbuotojo darbo užmokestį mokymo metu; įvedant darbo rotacijos schemas (t.y., padėti įmonėms susirasti pakaitinį darbuotoją mokymo laikotarpiu).</p> <p><i>Sumažinti tiesiogines MVĮ mokymo išlaidas, pavyzdžiui: suteikti įmonėms didesnes kompensacijų normas; sutrumpinti ar panaikinti kompensacijų suteikimo atidėjimus; atleisti įmones nuo mokesčio arba joms sumažinti įmokas.</i></p>
Grėsmės	<p><i>Jei nebus sumažintos tiesioginės MVĮ mokymo išlaidos, ilgalaikėje perspektyvoje gali būti neįgyvendintos tokios priemonės kaip: suteikti įmonėms didesnes kompensacijų normas; sutrumpinti ar panaikinti kompensacijų suteikimo atidėjimus; atleisti įmones nuo mokesčio arba joms sumažinti įmokas.</i></p>